

Ewa MOJS¹
 Marcin CYBULSKI¹
 Wojciech STRZELECKI¹
 Ewa GAJEWSKA²
 Maria Danuta GŁOWACKA¹
 Włodzimierz SAMBORSKI²

Motywy palenia wśród studentów poznańskich wyższych uczelni. Analiza porównawcza

The reasons of smoking cigarettes among students in Poznan universities – a comparative study

¹Katedra Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
 Kierownik Katedry:
 Prof. UM dr hab. *Maria Danuta Głowacka*

²Katedra i Klinika Fizjoterapii, Reumatologii i Rehabilitacji, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
 Kierownik Katedry:
 Prof. dr hab. *Włodzimierz Samborski*

Dodatkowe słowa kluczowe:

palenie tytoniu
 zachowania zdrowotne
 młodzież

Additional key words:

tobacco smoking
 health behaviors
 students

Palenie tytoniu jest jednym z najbardziej upowszechnionych antyzdrowotnych elementów stylu życia człowieka. Celem pracy była ocena częstości występowania zjawiska nikotynizmu wśród studentów poznańskich wyższych uczelni oraz ich psychologicznych i społecznych uwarunkowań. Badania przeprowadzono w grupie 84 osób – 22,6% osób palących i prawie 80% niepalących z czego 51% paliło w przeszłości. Do badań wykorzystano znormalizowane testy psychologiczne oraz autorski kwestionariusz ankiety. Badania przeprowadzono anonimowo. Stres, jako powód palenia podaje 20,2% palących, a chęć palenia po jedzeniu zadeklarowało 9,5%. W pracy na przerwie pali 16,6% i tyle samo robi to towarzyszko. Efekt palenia to najczęściej relaks lub zadowolenie. Nie wykazano istotnych statystycznie zależności w zakresie zmiennych płci a częstością palenia papierosów. Częstość występowania palenia w grupie respondentów była istotnie niższa w porównaniu ze średnią populacyjną regionu Europy centralnej.

Smoking cigarettes is one of the most common factor disturbing health and a part of negative life style. The aim of the study was to estimate the frequencies of smoking cigarettes and their conditions among students of two Poznan universities: Poznan University of Medical Sciences and Poznan University and three lines: physiotherapy, midwifery, psychology. 84 persons participated in the study. 22.6% of them were smoking and almost 80% were not smoking. 51% persons smoked in the past. Author's questionnaire of own concept used in the study. The research was conducted according to law of care about personal data. Results: 9.5% smoking responders did it after breakfast, 16.6 % at working place during breaks. The data show that stress is a main reason of smoking. Almost 9.5% smoke during brakes at work and in social circumstances. According to opinion of examined group, the joy, relax are the effects of smoking. There were no significant differences and correlations between fear as a state and character and smoking. However the frequency of smoking in the group was lower in comparison to medium values in population of central part of Europe in a group of women. There was no correlation between sex and the frequency of smoking. The frequency of smoking in a group was lower in comparison to data from Central Europe region.

Wstęp

W Polsce, która przynajmniej od połowy lat siedemdziesiątych należy do krajów o najwyższej konsumpcji papierosów na świecie, palenie tytoniu stanowi najważniejszą, pojedynczą, możliwą do prewencji przyczynę przedwczesnej umieralności w skali całego kraju. Szacuje się, że w latach dziewięćdziesiątych, co roku na świecie umierało z powodu tytoniu około 2 milionów ludzi; a liczba ta ma wzrosnąć do 10 mln w roku 2020. Wśród około 4 tys. pierwiastków i związków chemicznych występujących w dymie tytoniowym wiele charakteryzuje się silnym działaniem toksycznym, mutagenym, teratogennym i rakotwórczym. Dzie-

siątki tysięcy badań naukowych pokazały, że użycie tytoniu w różnej formie podwyższa m. in. o 25-40% ryzyko zgonu z powodu chorób układu krążenia, o 30-40% z powodu nowotworów złośliwych oraz jest przyczyną około 70% zgonów na choroby układu oddechowego (nienowotworowe) [8].

Każdego roku na choroby odytoniowe umiera w naszym kraju przedwcześnie 70 tysięcy ludzi w wieku 35-69 lat [7,8]. Ponadto palenie papierosów stanowi bramę do kształtowania się dalszych uzależnień wśród młodzieży, a instytucje wychowawcze i oświatowe mają znaczący wpływ na kształtowanie się zachowań zdrowotnych.

Ze względu na wysoką częstość wystę-

Adres do korespondencji:
 Dr Ewa Mojs:
 Uniwersytet Medyczny
 im. Karola Marcinkowskiego
 Katedra Nauk o Zdrowiu
 60-179 Poznań, ul. Smoluchowskiego 11
 Tel.: (061) 6559250
 e-mail: ewamojs@ump.edu.pl

powania problemu nikotynizmu a także znaczące jego negatywne skutki dla zdrowia istotną jest ocena zjawiska, także wpływu instytucji na kształtowanie się postaw prozdrowotnych, szczególnie przez osoby bezpośrednio uczestniczące w procesie edukacyjno-wychowawczym młodzieży [7].

Celem pracy była analiza ilościowa i jakościowa zachowań antyzdrowotnych, w tym przypadku palenia tytoniu, w grupach studentów dwóch poznańskich uczelni, uczących się w trybie niestacjonarnym. Wśród celów szczegółowych wymienić można okoliczności palenia tytoniu oraz ocenę motywów oraz „zysków” wynikających z palenia.

Materiał i metoda

Dla przeprowadzenia powyższej analizy wykorzystano ankietę, którą przeprowadzono wśród studentów dwóch poznańskich uczelni (Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Badaniami objęto 84 studentów, w tym 27 studentów Psychologii (UAM, studia wieczorowe, 32 studentów Kierunku Fizjoterapia (UMP studia zaoczne) i 20 studentów kierunku Pielęgniarstwo (UMP, studia pomostowe). Wśród badanych były 74 kobiety i 10 mężczyzn w wieku od 19 do 48 lat. Ankieta składała się z 12 pytań oraz metryczki.

Wyniki

Z przeprowadzonej analizy wynika, iż 43 osoby (51%) miały kontakt z papierosami, Natomiast 41 (49%) nigdy nie paliło. 19 osób (22,6%) pali. W grupie studentów Psychologii 15 osób (55,5%) miało kontakt z papierosami, a 5 osób (18,5%) wciąż pali, natomiast 12 osób (44,5%) nigdy nie paliło. Wśród studentów kierunku Fizjoterapia 14 osób badanych (43,7%) miało kontakt z paleniem tytoniu, 6 osób (18,75%) pali nadal, natomiast 18 osób (56,3%) nie paliło nigdy. W grupie studentów Pielęgniarstwa 9 osób (45%) miało kontakt z paleniem, 5 osób (25%) pali nadal, natomiast 11 osób (55%) nie pali. Dokładny obraz prezentowanego zachowania antyzdrowotnego – palenia tytoniu na wybranych, badanych kierunkach studiów ukazuje tabela I.

Wśród wymienianych przez osoby palące we wszystkich grupach studenckich okoliczności sięgania po tytoń najczęściej pojawiały się następujące sytuacje: „w sytuacjach stresowych” 17 osób (20,2%), „dla towarzystwa” 15 osób (18% odpowiedzi), „w czasie przerwy w pracy” 14 osób (16,6%), „podczas odpoczynku” – 11 osób (13,1% odpowiedzi). Dokładny obraz okoliczności sięgania po tytoń ukazuje tabela II.

Wśród „zysków” z palenia tytoniu badani wskazywali przede wszystkim na relaks – 17 osób (20,2% respondentów). Z kolei 5 osób (6%) wskazało na zadowolenie, jakie daje palenie.

Różnice dotyczące palenia, jeżeli chodzi o płeć było trudno wskazać z racji niewielkiej grupy badanych płci męskiej, co wynika ze zdecydowanie większej ilości kobiet studiujących na badanych kierunkach. Jednak badania wykazały, że 70% badanych mężczyzn (7 spośród 10 osób) miało bezpośredni kontakt z tytoniem, dwóch z nich pali w dalszym ciągu (co stanowi 20% przebadanych osób płci męskiej). Jeżeli chodzi o kobiety, to 36 (48,6%) spośród 74 kobiet zapaliło przynajmniej jednego papierosa w

Tabela I

Palenie tytoniu na wybranych, badanych kierunkach studiów.

J. ang.

	Nigdy nie paliło	Miało kontakt z papierosami	Pali nadal
Wszyscy badani	41 (49%)	43 (51%)	19 (22,6%)
studenci Psychologii	19 (22,6%)	15 (55,5%)	5 (18,5%)
studenci Fizjoterapii	18 (56,3%)	14 (43,7%)	6 (18,75%)
studenci Pielęgniarstwa	11 (55%)	9 (45%)	5 (25%)

Tabela II

Okoliczności sięgania po tytoń.

J. ang.

Okoliczności palenia	% osób
sytuacje stresowe	20,2%
towarzystwo	17,8%
przerwa w pracy	16,6%
podczas odpoczynku	13,1%
w pracy	12%
po śniadaniu	12%
po jedzeniu	9,5%
przed snem	6%
rano	4,8%

Tabela III

Palenie tytoniu w zależności od płci.

J. ang.

	Nigdy nie paliło	Miało kontakt z papierosami	Pali nadal
Wszyscy badani	41 (49%)	43 (51%)	19 (22,6%)
Kobiety	51,4%	48,6%	23%
Mężczyźni	30%	70%	20%

życiu, 17 (23%) z nich pali codziennie, bądź okresowo. Dokładny obraz prezentowanego zachowania antyzdrowotnego – palenia tytoniu w zależności od płci ukazuje tabela III.

Dyskusja

W Polsce ciągle obserwujemy tendencje wzrostowe. Sprzyja im ekspansywne wkraczanie na polskie rynki zachodnich koncernów tytoniowych. Tymczasem, co drugi zgon mężczyzny w wieku 40-45 lat jest przyczynowo związany z paleniem tytoniu [6,7]. W badaniach własnych – 22,6% respondentów przyznało się do palenia. Jest to częstość niższa niż w badaniach Unii Europejskiej dotyczącej populacji kobiet – około 34%. Czynnikiem różnicującym może tu być zarówno czynnik wykształcenia jak i wykonywanej aktywności, grupa badanych była grupą homogeniczną pod względem wymienionych zmiennych. Wszyscy badani studenci wskazywali także, iż osoby, których edukacja jest krótsza, są bardziej narażone na niebezpieczeństwo sięgnięcia po narkotyki i na picie alkoholu i palenie papierosów [5]. Palenie papierosów może zatem być jedną z technik radzenia sobie ze stresem w określonych sytuacjach, np. związanych z pracą 20,2%. Palenie także dla części osób wiąże się z przyjemnością 17,8%. Efekt palenia w badaniach własnych to najczęściej relaks lub zadowolenie. Zważywszy na fakt, iż tytoń stanowi nie tylko na naszym kontynencie główną przyczynę zagrożenia zdrowia ludności, a palenie tytoniu jest jednym z

najbardziej upowszechnionych antyzdrowotnych elementów stylu życia człowieka, motywatory do palenia w postaci relaksu i przyjemności mogą stanowić istotny czynnik utrudniający prawidłowe kształtowanie nawyków prozdrowotnych czy też rzucanie palenia. Chęć palenia po jedzeniu zadeklarowało 9,5%. Można przypuszczać także, iż obserwowane w badaniach zjawisko palenia tytoniu wśród młodzieży ma charakter grupowy. Wynika to z preferowanego i akceptowanego stylu bycia u pewnej części młodzieży. Brak wyrobionych alternatywnych form spędzania wolnego czasu, potrzeba bycia i akceptacji w gronie rówieśników rodzi często spotykany styl życia młodzieży połączony z paleniem papierosów i innymi patologiami [3,4]. Postuluje się zatem prowadzenie działań edukacyjnych i profilaktycznych nastawionych na doskonalenie i

kształtowanie innych, bardziej adaptacyjnych strategii radzenia sobie ze stresem wśród młodzieży akademickiej [1,8].

Wnioski

1. Częstość palenia tytoniu wśród respondentów – studentów poznańskich wyższych uczelni była niższa w porównaniu ze średnią populacyjną regionu centralnego Europy.
2. Palenie tytoniu wśród respondentów miało charakter przede wszystkim społeczny i było spostrzegane jako forma relaksu.
3. Palenie tytoniu rozumiane także jako strategia redukowania napięcia jest oceniana jako mało skuteczna co wymaga zintensyfikowania działań edukacyjnych-prozdrowotnych.

Piśmiennictwo

1. Bishop G.D.: Psychologia zdrowia. Astrum, Wrocław, 2000, 133.
2. Boćwińska-Kiluk B.: Uzależnienia wśród młodzieży. Edukacja i Dialog. 2000, 4, 58.
3. Cekiera C.: Psychologiczno-etyczne aspekty nikotynizmu wśród młodzieży. Problemy Alkoholizmu. 2000, 4, 12.
4. Dudziak U.: Potrzeba przeciwdziałania paleniu tytoniu i jego skutkom. Problemy Alkoholizmu. 2000, 1, 4.
5. European Opinion Research Group (EORG) dla the Directorate-General for Justice and Home Affairs, 2002.
6. Grzybowski A.: Społeczne i zdrowotne aspekty wzrostu spożycia tytoniu w XX wieku. Polski Przegląd Nauk o Zdrowiu. 2006, 1, 66.
7. Kurpesa M.: Szkodliwość palenia papierosów. <http://www.ptkardio.pl/pl/archiwum/215.html>
8. <http://www.lodz.ptkardio.pl/palenie.html>